

КУЛТУРАТА НА НАЦИОНАЛНОТО В ПОЛИТИЧЕСКИЯ ДИСКУРС НА СЪВРЕМЕННА ГЪРЦИЯ

*Кристина Симеонова*¹

THE CULTURE OF THE NATIONAL IN THE POLITICAL DISCOURSE OF MODERN GREECE

Kristina Simeonova

Abstract: The paper focuses on the concepts of culture, identity and nation in an attempt to present the most popular perceptions of their range and specifics. Political discourse is also at focus as a specific social form of language. The aim of the paper is to study the penetration of national culture in political discourse. Fragments of political speeches in modern Greece have been examined in an attempt to represent the significant role of national identity in political speaking.

Keywords: culture, identification, nation, modern Greece, political discourse.

Понятието „култура“ е колкото широко употребявано, толкова и измамно ясно; трудно за еднозначно и достатъчно изчерпателно дефиниране, без то да е твърде общо. В книгата си „Културата и съвременността“ Димитър Филипов уместно я определя като „деликатна, сложна и противоречива“² (Филипов 1990, 7) сфера на обществения живот. Заради многопластовото си значение понятието има широка употреба както в ежедневноата реч, така и в научната сфера. Под култура в по-тесен смисъл се разбира набор от знания за света, установен и приет за правилен ред в определени обществени сфери – култура на комуникация, култура на търговия; характеристики на поведението на конкретни социални групи – култура на младите; съвкупност от общоприети норми за поведение в обществото. В по-широк смисъл култура са архитектурни паметници, литературни творби, произведения на

¹ **Кристина Симеонова** – докторант към катедра „Класически и източни езици и култури“, Филологически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, e-mail: kvs_sv@abv.bg

изкуството, религиозни практики, традиции, езикът сам по себе си, но и като отличителен белег на нацията. В този най-широк план културата безспорно се асоциира и с идентичността (национална и всякаква друга) на всеки индивид, социална група и народ. Всичко изброено определя многобройните пластове на явлението *култура* и затруднява нейното еднозначно и универсално определяне.

С отправна точка широкия аспект за разбиране на културата и без претенции за изчерпателност настоящият доклад има за цел да изследва взаимовръзката между култура и национална идентичност и тяхното проникване в политическата сфера. По-конкретно ще бъде анализирана ролята на културата на националното в политическото говорене в съвременна Гърция. Темата е обект на постоянния интерес на автора и е част от по-мощни бъдещи научни търсения.

Основното допускане е, че силно изразената идея за национална принадлежност намира своите проявления във всички сфери на обществения живот – в това число в политиката. Главната ѝ функция там е, от една страна, да поддържа сплотеността на нацията, а от друга – да бъде основна линия на аргументация на политиките за техните решения и действия.

Преди да бъдат посочени и анализирани конкретни проявления на културата на националното в целево избрани политически речи, логично и полезно изглежда да се разгледат общи положения за развитието и обхвата на културата, общи постановки за това що е идентичност и не на последно място – някои идеи на политическия дискурс анализ, който именно позволява анализирането на политическата реч в светлината на културно-историческия ѝ контекст.

Трудното формулиране на универсално определение за *култура* отваря вратите пред хуманитарните науки всяка да я определя съобразно своя предмет на изследване. Културата е социален, исторически, психологически феномен, белег за степен на развитие, материални и духовни достижения. И все пак какво е *култура*? Дори най-разпространеното определение за култура – като съвкупност от материални и духовни ценности в хода на общественото-историческото развитие на човечеството, е обект на критика от страна на някои изследователи. Например в „Очерци по теория на културата“ Едуард Маркарян изтък-

ва, че терминът „ценности“ добавя оценъчен, а оттам и относителен елемент в разбирането на културата. Разграничението между „добро“ и „лошо“ е субективно и зависи от времето и средата, в които се разглеждат дадени явления. Също така е грешка, твърди Маркарян, към културата да се причисляват само положителните достижения, дори ако е намерен сравнително устойчив белег за различаване от отрицателните (Маркарян 1986). От тази си позиция Маркарян разглежда културата в социален аспект и я определя като „специфичен начин на обществен живот на човека“ (Маркарян 1986, 82). Оттук може да се изведе основен белег на културата; сравнително универсален въпреки различните разбирания за нея – тя е пряко свързана с обществения живот, резултат от исторически, психологически и материални натрупвания в хода на човешкото развитие.

В книгата си „Основи на теория на културата“ Костадин Попов изтъква, че културата е „сложно обществено явление“ (Попов 1999, 9), динамично, свързано с развитието на човека и неговата дейност, схващана като съзнателна, целенасочена и съзидателна. Културата е резултат от акумулирането и предаването на опита от историческия ход на развитие на човека и обществото и паралелно се намира в постоянно надграждане и изменение, тъй като отразява и актуалните процеси в обществото. Тя е „неделима от формирането на човека като социално същество“ (Попов 1999, 12). Културата е „интегрално цяло“ (Малиновски 1941, 42); състои се от норми, които конституират социалните групирания, човешките идеи, вярвания, обичаи; цялата материална и духовна среда на човека; „независимо дали разглеждаме много проста или примитивна култура, или изключително сложна и развита култура, ние се изправяме пред огромен апарат, отчасти материален, отчасти човешки, отчасти духовен, чрез който човекът може да се справи с конкретните, специфичните проблеми, стоящи пред него“ (Малиновски 1941, 42).

Култура – исторически обзор и определение

За по-плътната и ясна представа за културата изглежда целесъобразно да се проследи развитието ѝ паралелно с това на човека още от древността.

Че културата съпътства човешкото развитие се смята за аксиома. В най-началния стадий на човешкото развитие култура е това, което дистанцира човека от природата и му отрежда развитие в социална рамка – създаването на първобитните оръдия на труда, организирането на битя, първите писмености и пещерното изобразително изкуство, митологията, религиозните практики и изобщо всяка съзидателна и съзнателна дейност на човека. Макар определението „първобитен“ да съдържа негативна конотация, тя се дължи на оценката от гледна точка на по-напредналите стадии на обществено развитие. Именно от най-ранния период на човешко развитие обаче си струва да се изследва културата като резултат, но и като цел на човешката дейност. Счита се, че още през палеолита са налице белези на социални отношения – йерархия в племето, съжителство на определена територия, отношения на взаимопомощ или враждебност, възникване на норми на поведение, общуване, сдружаване с обща цел – осигуряване на подслон и храна, трудови навици. Изработването на първите оръдия на труда има толкова голяма роля за развитието на човека и културата, че някои изследователи говорят за „каменна индустрия“. Каменните оръдия на труда препращат към идеята за продуктивна дейност на човека, която го социализира, както и за изява на неговите физически и умствени способности. Чрез умствената и физическата си дейност човекът се разграничава от природата, създава вторична спрямо нея среда – социалната среда.

Друг важен етап от първобитното развитие на човека е т.нар. неолитна революция. С периода на неолита се свързват обособяването на земеделието и животновъдството, след това и занаятчийството. Най-значимият принос на неолитната революция обаче се изразява в по-широк социален мащаб. Тогава се реализира т. нар. „градска революция“ – формират се градовете и се очертава урбанистичната тенденция. С тези явления се свързват качествено нови форми на социален живот, преходът от първобитната община към селската или териториалната община. Възниква частната собственост и частната форма на живот. Друго много значимо явление, което датира от неолита, е появата на държавата, класата и класовата диференциация, религиите. Историческият процес доказва, че държавата и религията са изключително могъщи институции за историята, идентичността и културата.

През каменно-медната епоха пък започва изграждането на структурирана обществена йерархия; бележи развитие разделението на труда. През бронзовата епоха металните оръдия на труда изцяло заместват каменните. Зараждат се Микенската и Минойската цивилизация.

Първобитната култура може да бъде матрица за изучаване на механизмите и същността на социалните взаимоотношения. Обръщането към първобитния човек и култура се оказва необходим методологичен принцип, който предоставя възможността да се проследи ходът на развитие на обществото от неговото зараждане в чист вид – социалния вакуум, при който се ражда първобитната култура.

В обобщение, както разсъждава Димитър Филипов: „Още от първата си историческа форма културата е максимално широка сфера на изява на човека и на обществото. Тя е продукт на човешката дейност, на труда, но погледната от специфична гледна точка – духовната творческа дейност. В първобитната си форма културата проявява непосредствено развитие и реализация на способностите на човека. Тя е завършен и цялостен критерий, мерило за прогреса. Именно културата е най-обобщаващ показател на развитието, защото синтезира в себе си всички негови черти“ (Филипов 1990, 34).

В древността култура и цивилизация в известна степен се разбират като синоними. Говори се за две цивилизации, които определят развитието на тогава познатия свят, а и на открития след това – Източни цивилизации и Гръко-римска цивилизация. В Античността културата се счита най-вече като насочена към отделната личност; като ценност се приема хармоничното развитие на духа и тялото на човека. Личността е поставена в обществото, извън природата, а културата се приема като инструмент на човека да овладее природата в себе си и извън него.

Средновековието се характеризира с коренно различни порядки в обществено-политически и религиозен план. В политически аспект на първо място е разпадането на всесилната държава и раздробяването на властта между различни териториални владетели. Установява се феодализмът, който почива на правото на силния (господарят на земята е възплъщение на политическа и военна сила) и създава две социални класи – земевладелци и феодали. От този обществен строй следват редица борби за власт, противоборство между църковна и светска власт и социално напрежение. В духовен аспект в центъра на Вселената е

поставен Бог, а отделният индивид е пасивно същество, претопено във всеобхватната догма. Културата се приравнява със следването на религиозните порядки като даден свише механизъм за придържане към тях.

След тоталния социален и личностен упадък през средните векове европейският свят преоткрива древността и се устремява към възраждане – с това започва епохата на Ренесанса. Ориентирането към древната политическа и обществена мисъл и духовните достижения е по-скоро следствие от вакуума, в който изпадат социалното и духовното, „външен авторитет“ (Мутафчиев 1999, 28), но то не бива да се тълкува като матрица за новата култура. Може би най-значимата отлика на новата култура спрямо средновековната е поставянето на човека в центъра на всичко, превръщането на човешкия индивид в ценност. Идеята за индивидуалното надхвърля чисто атомичното значение, при което социалният живот се ориентира спрямо индивида, и се изразява по-скоро във философското гледище „индивидуализъм“. В политически аспект към XVI век в Западна Европа се появява абсолютизмът и се формират абсолютните монархии. Както всяко обществено-политическо явление обаче, когато достигне до твърде крайни измерения, то поражда социални и политически бунтове.

И все пак абсолютизмът дава своя положителен принос към развитието и покровителството на националните производителни сили – търговия, индустрия, наука, изкуство. През средните векове националностите са все още „аморфни тела“ (Мутафчиев 1999, 191). Именно на концептуалната база на индивидуализма и абсолютизма се формират концепциите в сферата на националното – като белег на колективна индивидуалност – национален език, национална идентичност. Постепенно се създава националната държава като политическо образувание, което обединява индивиди с обща историческа съдба, език и национално самосъзнание.

По отношение на Гърция се налагат няколко уточнения за нейното историческо развитие. Казаното по-горе за Античността и Средновековието е съотносимо спрямо историческото развитие на Гърция само с уговорката, че някои от обществено-политическите процеси от Западна Европа не се развиват в Гърция заради нейната различна историческа съдба – феодализъм, класови борби, борби между феодали и кралска власт. За граница между Античността и Средновековието се приема V

век и по-конкретно годината на разпадането на Западната Римска империя – 476 г. Източната Римска империя – Византия, съществува още хилядолетие – до 1453 г., когато столицата ѝ Константинопол пада под османско робство. Годината се приема и като край на Средновековието. В гръцката историография не се говори за византийско робство, макар цялата територия на съвременна Гърция да попада в пределите на Византийската империя. Гръцкият език във Византия е масов, но и елитарен – използва се от населението, но и в официални документи, както и в богослужението. Гръцкият език и християнството реално са двата стълба на идентичност във Византия – предвид големия териториален обхват и без оглед на етническа принадлежност владенето на гръцки език и принадлежността към християнството са белезите на всеки не варварин.

Заради турското робство, под което е Гърция до 1821 г., периодът на духовно и материално възраждане не съвпада със западноевропейския Ренесанс. След Освобождението започва т.нар. „национално пробуждане“, което има за цел духовното възраждане на нацията посредством религия, език, образование, както и възстановяването на държавата като институция и стожер на националното. Възродява се националното самосъзнание, но паралелно изкрystalизира и идеята за европейска интеграция – за принадлежност към една по-широка идентичност, без това да води до отричане от националните ценности².

Впрочем консолидирането на съвременната гръцка нация започва още през Средновековието. Византийската църква и целият държавен апарат успяват да асимилират славянски, влашки и албански племена. В този исторически период владенето на гръцки език и изповядването на християнството са двата признака, по които се обуславя националната идентичност; етническата принадлежност няма роля в идентифицирането с гръцкото самосъзнание. Исторически факт е, че заради голямата територия и разнородното население, които Византия е обхващала, съвременната гръцка нация не носи във вените си древно-

² Гърция е под крилото на западните страни още от периода на войните. Присъединява се към ЕС през 1981 г., значително по-рано от много страни от Централна Европа. Това е по същество второто разширяване, ако се изключат страните основателки.

ноелинска кръв. Националното самосъзнание обаче е съхранено и съвременната гръцка национална идентичност до голяма степен се базира на славната елинска Античност.

Култура и националност

След диахронния обзор на обхвата на културата и изтъкването на нейната социална същност е редно да се обърне повече внимание и на идеята за национална идентичност, която беше само загатната погоре и също е „продукт“ на културно-историческото развитие на човечеството.

За да са максимално ясни разсъжденията за националната идентичност и взаимовръзката ѝ с културата, е редно преди това да се изяснят, макар и в най-общ аспект, понятията „нация“ и „идентичност“.

Идентичността най-общо е индивидуална и колективна. Първата се свързва с личностното развитие на човека – принадлежността му към семейството и към определени социални и професионални общности. Колективната идентичност, видно от името ѝ, е по-обширно, „надредно“ (Дичев 2002, 22) понятие, което предполага базиране на общовалидни ценности. На база на такива ценности можем да разграничим регионална, социално-икономическа, езикова, професионална, етническа, национална идентичност.

От споменаването на националната идентичност следва необходимостта да се приведат повече разяснения за понятието „нация“. Нацията е елемент на колективната идентичност и още „историческа категория“, „форма на човешка общност, съединителна брънка между индивида, неговата непосредствена обществена среда и човечеството като цяло“ (Загоров 2004, 10).

С оформянето на основните схващания в сферата на националното се формулират и различни представи за същността и обхвата на нацията:

- нацията като държавна/политическа общност (образование на граждански/институционален принцип);
- нацията като съвкупност от език, култура и религия (етнокултурен принцип);
- етнически/племенен/расов модел на сформирание на нацията – на база кръв, география и общи прадеди;

- нацията като професионално образование – водещ принцип е религията;

- нацията като сбор от много фактори – територия, език, икономика, култура, духовност – социокултурен принцип.

Обуславени са три представи за нация – професионална (която все по-трудно съществува в чист вид), етнокултурна/етническа – на база колективно собствено име (етноним); мит за общ произход; споделена историческа памет; един или повече елементи на обща култура, например език. В основата на етническата концепция, разбира се, стои етносьт – предопределеността по рождение, както и общи етнически и културни белези; често тази концепция е съчетана и с общо вероизповедание; и гражданска, при която водещ консолидиращ фактор е държавността – територията, законите и институциите обединяват индивидите в нация. Към днешна дата гражданската нация се счита за по-висша форма на обединение, в която определяща роля играят културната идентичност и общата държавност. Гражданската нация се определя като социална и културна общност, белязана със специфична културна идентичност. Ако при етническото схващане територията е преди всичко етнокултурно пространство, то при гражданското тя вече е елемент на държавността (Загорев 2004, 17). Това предопределя държавна власт, граници, държавни символи, обща юрисдикция, еднакви задължения и права без оглед на етническа принадлежност. В рамките на етническата общност отношенията се регулират чрез морал, традиции и обичаи – неписани, културно обусловени правила; докато при социокултурната общност отношенията се определят от закони и имат основно политически характер.

Нацията, следователно, може да се определи като „устойчива общност от хора, обединени от определени ценности, чиято съвкупност и вътрешно единство обуславят националната идентичност“ (Загорев 2004, 16). Сред тези ценности са езикът, културата, традициите, запазването на държавната и териториалната обособеност и икономическите връзки, законите и институциите.

Устойчивостта и развитието на нацията се обуславят от редица фактори – историческо съзнание, историческа памет, национално единение, духовно възпроизводство, идеята за общи традиции и ценности.

Могат да се обобщят някои характеристики на националната идентичност. Тя е многопластово и устойчиво проявление на колективна идентичност, обусловено исторически, териториално и културно. Културата и нацията се оказват в двупосочна зависимост. Нацията – нейното формиране, развитие и устойчивост, безспорно са продукт и градивна част на културата. Същевременно културата „прониква“ в националното съзнание – езикът, преживяванията, ценностите, стремежите гарантират историческото безсмъртие на нацията.

И все пак нека изведем някои характеристики на националната идентичност. Ако се позовем на Антъни Смит, можем да характеризираме националната идентичност като „културен феномен“ и „многоизмерна конструкция, която включва специфичен език, специфични чувства и символика“ (Смит 2000, 5). Тя е и вид обществен договор, доверие към ясно дефинирана обща цел и „непротиворечива решимост за единомислие“ (Протохристова 2003, 53).

Национална идентичност и политически дискурс

Връзката между езика и обществото вече се смята за аксиоматична в хуманитарните науки и в лингвистиката в частност. Езикът отдавна не се разбира в тясно семиотичен или структурен аспект. Той е отражение, но и продукт на обществото, проводник на идеи, „стълб“ на идентичността, изобщо социален и културен феномен. В по-широк обществен аспект дори може да се приеме за по-коректно да се говори за различни дискурси – разглеждането на езика в контекста на средата, в която той се създава и използва, обвързаността му с конкретно социално взаимодействие. Дискурсът включва в себе си текста (писмен или устен), както и цялата извънезиковка среда, в която той се създава. Текстът е материалната реализация на всички извънезикови фактори, които често в научната литература се наричат и контекст. Може да се обобщи, че дискурсът представлява „жива употреба на текстове в рамките на тяхната комуникационна среда“ (Георгакопулу, Гуцос 1999, 23) и „дейност на субекти, вписани в определени контексти“ (Менгьоно 2000, 16).

Заради тясната обвързаност на дискурса със социалната среда можем да говорим за различни видове дискурс съобразно определена обществена сфера – образование, изкуство, спорт, отбрана, политика.

Политическият дискурс анализ е сред новите научни направления в хуманитаристиката и в лингвистиката в частност. Неговите корени обаче се откриват в древната риторика – изкуството на публичното говорене. Добре познато е разделението на видовете реч, които Аристотел представя в „Риторика“ – съвещателна (политическа), съдебна и тържествена (похвална). Именно съвещателната реч се счита за първообраз на съвременния политически дискурс заради сходните функции – да представя аргументи „за“ и „против“, значими за обществото действия и решения, да подтиква и отблъсква аудиторията, да я убеждава в ползата или вредата от дадени политически ходове.

В съвременните политически речи също имат за цел да аргументират даден политически ход, да анализират и критикуват случващото се, да дават отговори на обществото, или както Isabela и Norman Fairclough точно отбелязват: „в съвещателната (политическата) реч се обсъждат обществени въпроси за това какво да правим – какво да изберем или да избегнем“ (Fairclough 2012, 19).

Безспорно аргументативният характер е най-отличителната черта на политическия дискурс. Според някои видни негови анализатори (Hay, Garner, Fairclough) политиката се отнася до вземането на решения в критични моменти. За да бъде постигнато обаче едно общоприето решение, е нужно да има дебат и да бъдат представени аргументи. Точно в това проличават съвещателният елемент и ролята на аргументацията.

Как националната идентичност прониква в политическия дискурс? Именно в най-значимите моменти от историческото развитие на една страна – както положителни (свързани с международни успехи или благоприятни събития в дадена страна), така и отрицателни (икономически, политически и социални кризи, проблемни международни отношения), националната идентичност се оказва най-устойчивата база за аргументиране на решенията и действията на политиците. Силата ѝ да консолидира и ангажира гражданите в обща принадлежност и съдба се използва от политиците и като упование в трудните моменти, и като извор на гордост в моменти на успех. Това важи особено за Гърция, тъй като съвременната гръцка национална идентичност до голяма степен е изградена върху блясъка на класическата древност. Макар да е от страните с проевропейска ориентация, Гърция не поставя

собствената си национална идентичност след европейската. Дори напротив, съзнанието както на политиците, така и на гражданите европейската култура се счита за родена от гръцката; винаги се подчертава, че идеите за демокрация и равноправие, които са в основата на учредяването на Европейския съюз, са по своя произход гръцки. При най-значимите събития от последните няколко десетилетия – присъединяването към Европейския съюз (1980 г.) и към Евророната (2001 г.), в политическото пространство на Гърция витаят аргументите за положителното въздействие на тези политически ходове за страната като цяло и за всеки неин гражданин. Не се пропуска да се изтъкне също, че постигнатото е плод на колективните усилия на нацията и политици, че е извоювано и заслужено. Не на последно място често се изтъква и приносът на Гърция – културен, геостратегически, икономически за обединена Европа.

Същото важи и за неблагоприятните моменти – в контекста на пика на икономическата криза най-честите изказвания в политическото пространство се отнасят до гордостта и несломимия дух на гръците; изтъква се тяхната решимост за изход от неблагоприятната ситуация; правят се препратки към предходни събития, в които гръцкият дух е оцелял и победил.

В подкрепа на казаното дотук следват откъси от речи на трима министър-председатели на Гърция от най-новата ѝ история – периодът след Военната хунта (1967–1974) и възстановяването на демокрацията – Констандинос Караманлис, Констандинос Симитис и Георгиос Папандреу. В рамките на мандатите на тримата политици попадат споменатите по-горе значими събития за Гърция – присъединяването към Европейския съюз и Евророната съответно, и икономическата криза.

В историческата си реч по повод присъединяването на Гърция към Европейския съюз на 28 май 1979 г. Караманлис казва:

„Гърция влиза в Европа с увереността, че в рамките на европейската солидарност за всички страни се подобрява националната независимост, гарантират се демократическите свободи, постига се икономическо развитие и чрез съвместно сътрудничество икономическият и социалният напредък стават общ плод на успеха“.

Убедеността в силата на гръцкия дух и значимата позиция на страната се изтъкват в следните откъси: „Научихме се от класическата

Елинистическа епоха, че хубавите неща са трудни“, „Географското ѝ положение, политическото ѝ минало и степента на културното ѝ развитие са предпоставки за развитие на по-широки икономически и културни отношения със страните от Балканите и Средиземноморския басейн“

По отношение на мястото на Гърция в обединена Европа и във връзка с европейската, но и с националната идентичност, Караманлис изтъква: „Нека разрешим основния проблем относно визията на Европа за в бъдеще... И в това усилие гръцкият народ изисква да има честта и отговорността да участва. От днес Гърция приема окончателно историческото предизвикателство и европейската си съдба. Като запазва националната си идентичност“.

В контекста на присъединяването на Гърция към Евроната тогавашният премиер Констандинос Симитис в свои речи изтъква следното:

„Още преди създаването на новата гръцката държава, Гърция „видя“ себе си като част от по-широкото европейско пространство и неговото политическо развитие. Считахме, че тъй като съчетава традициите на Запада и на Изтока в една културна идентичност, нейните ценности, идеали и ориентация са насочени към големия европейски път на развитие. На свободата, на демокрацията, на уважаването на човешката личност. На пътя, чиято отправна точка е в класическа Гърция. Идеите на Ригас Фереос, вижданията на Каподистриас, позициите на Елефтериос Венизелос и на Александрос Папанастасиу през двайсетте години – всички те целят да насърчат идеала за европейско и периферно сътрудничество като основа за мира, демокрацията и благополучието на народите от региона“³.

За благоприятното въздействие на присъединяването към ЕС и Евроната Симитис изтъква: „С участието ни в Евроната постоянно разширяваме възможностите и перспективите на нашата страна, на обществото, на гражданите. На поколението, което идва. Опитът показва, че колкото по-близо сме до ядрото на политическата власт в ЕС, толкова по-ефективно усвояваме неговите политики, увеличаваме способността

³ Извадка от реч на К. Симитис в Солун по повод навършването на двайсет години от присъединяването на Гърция към ЕС и предстоящото скоро присъединяване към Евроната, Солун, 21-и март 2001 г.

си да влияем на развитието, да засилваме позицията на Гърция, да увеличаваме ползите за гръцкия народ. Гърция като член на Евронзоната се изправя пред нови предизвикателства, но има и нови шансове. Имаме една мечта за страната. Да осъществим всички структурни промени и нужната модернизация, така че да се доближаваме във всички сфери до съответните нива на развитите общества в Съюза⁴.

Във връзка с новите възможности за Гърция след присъединяването към Евронзоната в друга своя реч Симитис изтъква: „Еврото отваря нова глава за страната. Бележи европейската перспектива на Гърция. Една перспектива, която мобилизира всички обществени сили за установяването на значима промяна, за осъществяването на една голяма национална цел: устойчива и силна Гърция в Европа за идните години и десетилетия“⁵.

В същата реч Симитис продължава: „Реализираме заповедта на гръцкия народ, големия национален избор за устойчива и силна Гърция в Европа за идните години и десетилетия. Този национален избор не подлежи на предоговаряне. Гръцкият народ няма да позволи на никого да заложи на карта и да оспори постигнатото с труд от страната“⁶. В друга реч на същото събитие⁷ Симитис заявява: „Градим една различна Гърция за нашите деца. Печелим нова позиция в света – позицията, която заслужаваме. Това е нашата мечта. Тази мечта днес е пред нас“.

Усилията и постигнатото от гръцкия народ са обект на референция и в друга реч на Симитис: „Еврото го спечели гръцкият народ със своята сабя“⁸. И продължава: „...гръцкият народ даде отговор на опасенията от катастрофа с единна воля и единна вяра“⁹. В същата реч отново се заявява благоприятното въздействие на приемането на еврото върху страната и върху ежедневието на обикновения грък: „Влизането в обращение на еврото в рамките на десет дни от днес е важна точка

⁴ Извадка от същата реч.

⁵ Откъс от реч на К. Симитис по време на Международно изложение в Солун, 8-ми септември 2001 г.

⁶ Откъс от същата реч.

⁷ Откъс от реч на К. Симитис по време на Международно изложение в Солун, 6-ти септември 2002 г.

⁸ Реч в Парламента във връзка с бюджета за 2002 г, 21-и декември 2001.

⁹ Извадка от същата реч.

от хода на развитие, който обединява Гърция с Европа, който превръща Гърция в модерна европейска страна. Важен момент за националната цел на гръцкия народ – за реално и социално сближаване¹⁰. В заключение на същата реч Симитис споделя убедеността си за благоприятната позиция на Гърция в Евророната и в обединена Европа въобще: „Гърция, която печели настоящето и завладява бъдещето. Гърция, която е устойчива и силна в Европа за идните години и десетилетия. Една по-силна Гърция, силно и модерно общество, което обезпечава и осигурява децата си във всичко. Гърция, която завладява едно ново национално самочувствие“¹¹.

В речи на Георгиос Папандреу – най-вече свързаните с икономическата криза и мерките за излизане от нея, също се откриват аргументи и коментари, базирани именно на националната идентичност.

В своя реч пред парламентарната група на партията Папандреу говори за усилията на гръцкия народ в борбата с кризата: „Днес кой не признава, че гръцкият народ положи и полага огромни усилия? Кой оспорва, че народът ни се изправя пред едно голямо изпитание със зрялост и разум, за да подпомогне страната си в трудния момент. Че е поел на раменете си голямо усилие за промяна на нашата родина“¹². В същия тон продължава: „Усилията са национални, успехът е общ и никой няма право да се отнася несправедливо към националните усилия и техните резултати“, „Както казах, това е резултат на национални усилия. Усилията на гръцкия народ дават плодове. Убеждаваме, че отново сме надеждни“, „Нищо от гореизброеното не ни е подарено. Нищо не можеше да се счита за дадено. Всичко беше постигнато с усилия, с жертви, с болезнени решения“¹³.

В друга реч пред парламентарната група на партията – от 27 юли 2011 г., по повод на мерките за борба с икономическата криза Папандреу заявява: „национално необходимите решения, които взехме“¹⁴. Усложнената политическа и икономическа обстановка в контекста на

¹⁰ Реч в Парламента във връзка с бюджета за 2002 г, 21-и декември 2001.

¹¹ Извадка от същата реч.

¹² Реч през парламентарната група на ПАСОК – 21-и март 2011 г.

¹³ В същата реч.

¹⁴ Реч през парламентарната група на ПАСОК – 27-ви юли 2011 г.

кризата се определя като „национално усилие“ и „борба за оцеляване“¹⁵. Желаните резултати от усилията се окачествяват като „национален успех, успех на нашия народ“¹⁶.

В следваща своя реч Папандреу разсъждава, че борбата за изход от усложнената ситуация са „обща линия на национално единомислие и обща отговорност“¹⁷. И продължава: „Въпросът не е кой ще победи в комуникацията, а да спечели родината. Гръцкият народ. Борбата не е срещу изкуствено създадени врагове за вътрешнопартийна потреба. Борбата за родината се води днес, а не утре, където трябва, по начина, по който трябва“¹⁸.

Настоящият доклад третира понятията „култура“ и „идентичност“, като се стреми да ги определи поотделно, но и във взаимовръзка. Цели да анализира дали и как концепциите за нация и идентичност – като продукт на културата – проникват в езика и, в частност, в политическия дискурс. Като приема схващането, че културата се заражда паралелно с човешкото общество – всичко, създадено от мисловната и трудовата дейност на човека, е култура – т.е. тя е по същество социална категория, докладът проследява в диахронен план сравнително общовалидни процеси и тенденции, свързани с историческото, политическото, икономическото, религиозното развитие на човешкото общество. Извеждат се основни принципи при формирането на идентичността (в общ план) и на нацията, а оттам – и на националната идентичност. Като се позовава на преди всичко аргументативния характер на политическия дискурс, докладът търси конкретни проявления на схващането за национална идентичност и ролята на нейната консолидираща функция в изграждането на аргументацията в политическите речи. В подкрепа на тезата са цитирани откъси от речи на гръцки премиери в периода след 1980 г. – времето след възстановяването на демокрацията и началото на европейската интеграция на Гърция.

¹⁵ Реч през парламентарната група на ПАСОК – 27-ви юли 2011 г.

¹⁶ В същата реч.

¹⁷ Реч през парламентарната група на ПАСОК – 3-ти ноември 2011 г.

¹⁸ В същата реч.

БИБЛИОГРАФИЯ

Георгакопулу, Гуцос 1999: Георгакопулу, А., Д. Гуцос, Текст и комуникация. Атина: Елиника Грамата. // **Georgakopoulou, Gutsos 1999:** Georgakopoulou, A., D. Gutsos, Tekst i komunikatciya, Atina: Elinika Gramata.

Дичев 2002: Дичев, И., От принадлежност към идентичност, София: ЛиК. // **Dichev 2000:** Dichev, I., Ot prinadlezhnost kam identichnost, Sofiya: LiK.

Загоров 2004: Загоров, О., Национална идентичност и европейска интеграция, София. // **Zagorov 2004:** Zagorov, O., Natsionalna identichnost i evropeyska integratsia, Sofia.

Малиновски 1941: Малиновски, Б., Научна теория на културата, Функционалната теория, София: Изток–Запад. // **Malinovski 1941:** Malinovski, B., Nauchna teoria na kulturata. Funktsionalnata teoria, Sofia: Iztok–Zapad.

Маркарян 1986: Маркарян, Е., Очерци по теория на културата, София: Наука и изкуство. // **Markaryan 1986:** Markaryan, E., Ochertsy po teoria na kulturata, Sofia: Nauka i izkustvo.

Менгьоно 2000: Менгьоно, Д. Ключови термини в дискурс анализа. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. // **Mengyono 2000:** Mengyono, D., Klyuchovi termini v diskurs analiza. Sofia: Univetsitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.

Мутафчиев 1999: Мутафчиев, П., Лекции по история на културата, София: Анубис. // **Mutafchiev 1999:** Mutafchiev, P., Leksii po istoria na kulturata, Sofiya: Anubis.

Попов 1999: Попов, К., Основи на теория на културата, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. // **Popov 1999:** Popov, K., Osnovi na teoria na kulturata, Sofia: Univetsitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.

Протохристова 2003: Протохристова, К., Националната идентичност в диалога между културите – В: *Националната идентичност в диалога между културите*. Плевен: Лере Артис. // **Protohristova 2003:** Protohristova, K., Natsionalnata identichnost v dialoga mezhdu kulturite – *Natsionalnata identichnost v dialoga mezhdu kulturite*, Pleven: Lege Artis.

Смит 2000: Смит, А. Националната идентичност, София: Кралица Маб. // **Smit 2000:** Smit, A., Natsionalnata identichnost, Sofia: Kralitsa Mab.

Филипов 1990: Филипов, Д., Културата и съвременността, София: Наука и изкуство. // **Filipov 1990:** Filipov, D., Kulturata i savremennostta, Sofia: Nauka i izkustvo.

Fairclogh 2012: Fairclogh, I. and Fairclogh, N. Political discourse analysis. London: Routledge.